

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

Culturele en Maatschappelijke Vorming

voltijd/deeltijd/duaal

Hogeschool van Amsterdam

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Culturele en Maatschappelijke Vorming
voltijd/deeltijd/duaal

Hogeschool van Amsterdam

CROHO nr. 34610

Hobéon Certificering

Datum

6 december 2012

Auditteam

Drs. W.G. van Raaijen

Prof. dr. J. Steyaert

Drs. G. van Dijk

F. Quist

Secretaris

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	5
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	7
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	25
6.	AANBEVELINGEN	27
	BIJLAGE I Scoretabel	29
	BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	31
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	33
	BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels	35
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	41
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	43
	BIJLAGE VII Basisgegevens opleiding	49

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool van Amsterdam
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Instellingstoets moet nog plaatsvinden
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV)
registratienummer croho	34610
domein/sector croho	Gedrag en Maatschappij
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	bachelor
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	n.v.t.
locatie(s)	Amsterdam
variant(en)	Voltijd-deeltijd-duaal
relevante lectoraten	Tot 2011 het lectoraat 'Culturele en Sociale Dynamiek'. Ten tijde van de audit was de opleiding voornemens weer een nieuwe lector voor dit lectoraat aan te trekken.
datum audit / opleidingsbeoordeling	27 september 2012

De opleiding heeft in de vorm van een Addendum bij dit rapport een overzicht van de basisgegevens geleverd, conform de daartoe door de NVAO uitgebracht richtlijnen in het document Basisgegevens opleidingsbeoordelingen – Indicatoren en definities, 11 september 2012.

In bijlage VII zijn de basisgegevens (indicatoren zoals in-door-uitstroomcijfers, docent-kwaliteit, student-docentratio en contacttijd) opgenomen waarop het auditteam zich bij deze audit en rapportage heeft gebaseerd.

2. SAMENVATTING

De opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV) van de Hogeschool van Amsterdam richt zich op het opleiden van sociale en culturele professionals die hun vakmanschap inzetten om de kwaliteit van het sociale en culturele leven in de stad te verbeteren.

1. Beoogde eindkwalificaties

De opleiding baseert zich op de landelijk vastgestelde competenties uit 'Alert en Ondernemend 2.0' en heeft over deze competenties regelmatig overleg met (internationale) vakgenoten en het werkveld. De competenties zijn aantoonbaar op bachelorniveau geformuleerd.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met haar expliciete visie op competentiegericht onderwijs – door de opleiding benoemd als 'ondernemend leren' – een spannende invulling geeft aan het landelijk opleidingsprofiel. In een eigenzinnig en eigenwijs onderwijsconcept krijgt competentiegerichtheid daadwerkelijk gestalte. De opleiding stimuleert de student zijn eigen professionele identiteit te ontwikkelen en zijn eigen loopbaan te sturen door persoonlijke ambities, affiniteiten en kwaliteiten te verbinden met specifieke beroepscontexten.

De student die de opleiding verlaat, is er niet een van dertien in een dozijn. De afgestudeerde CMV'er van de HVA stapt met een duidelijk eigen signatuur en focus het werkveld in.

Het auditteam waardeert deze standaard voor de varianten voltijd, deeltijd en dual daarom met een 'goed'.

2. Onderwijsleeromgeving

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding beschikt over een sterke kerngroep van docenten met een enorme drive die zorgt voor een uitdagende leeromgeving waarin studenten optimaal 'ondernemend' kunnen leren, hun competenties kunnen ontwikkelen en waarbij de regie over het leerproces principieel bij de student zelf ligt. De opleiding organiseert dit in de vorm van kernonderwijs, Persoonlijk Aanvullende Programma's (PAP), realistische opdrachten in de praktijk, studieloopbaanbegeleiding en portfolio-assessments. De student heeft per niveau de keuze uit 20-30 verschillende PAP-programma's en kiest er daaruit gemiddeld drie per jaar. Zo kan hij zijn eigen leerroute vormgeven en specifieke competenties (verdiepend of verbredend) verwerven.

De opleiding besteedt ook voldoende aandacht aan internationale ontwikkelingen en aan het doen van onderzoek. De acht docenten/leden van het kenniscentrum vormen een kritisch en ambitieus gezelschap, dat op zoek is naar de juiste balans tussen onderzoeksvaardigheden en onderzoekshouding.

Het is belangrijk, dat de opleiding nu een juiste balans vindt, tussen 'vrijheid versus gebondenheid/structuur' in het programma, zodat studenten niet meer kunnen 'verdwalen' in het programma en een duidelijk focus aanbrengen in wat zij als CMV'er willen doen in het werkveld. De opleiding is hiermee al aantoonbaar bezig. De SLB'ers spelen hierin een essentiële rol door de studenten te ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling.

Voor de studievoortgang is het tevens van belang, dat het na een assessment voor zowel de student als de docent-assessor en de studieloopbaanbegeleider helder is, waaraan de student nog moet werken.

Dat de opleiding ook veel gastdocenten inzet die tevens fungeren als aansprekend voorbeeld voor de studenten op het gebied van ondernemerschap, acht het auditteam een goede praktijk.

Het auditteam is positief over het personeel en over de uitdagende leeromgeving. Studenten zijn over het algemeen zeer enthousiast over de inhoudelijke kwaliteit van hun docenten en meer dan tevreden over inhoud, studeerbaarheid, studieloopbaanbegeleiding en samenhang in het curriculum. Dit alles had kunnen leiden tot een oordeel 'goed' voor deze standaard. Toch komt het auditteam nu nog uit op een oordeel 'voldoende'.

Want in verband met de studievoortgang van de student acht het auditteam het van belang dat de opleiding een juiste balans vindt tussen vrijheid versus structuur, die ervoor moet zorgen dat alle studenten goed hun eigen weg weten te vinden in dit uitdagende programma-aanbod en dat de opleiding een heldere (schriftelijke) feedback en feedforward geeft aan de student en de studieloopbaanbegeleider na het assessment.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding een letterlijk uitdagende en geheel eigen wijze hanteert om expliciet te toetsen en te beoordelen of de studenten de vereiste competenties op de drie verschillende niveaus (basis/ontwikkeling/startbekwaam) hebben bereikt. Naast het toetsen van de lesstof en de opdrachten uit de onderwijsprogramma's, stelt de opleiding de student in staat via competentie-assessments meerdere malen per jaar zijn competenties op het betreffende niveau aan te tonen.

De opleiding zorgt er voldoende voor dat de toetsen en de assessments op een valide en betrouwbare manier plaatsvinden, o.a. door intervisie, door casuïstiekbesprekingen en door het betrekken van externen bij de eindassessments en hen te vragen om feedback. De Examencommissie vervult een stevige rol in de borging van de kwaliteit en het niveau hiervan. De inzichtelijkheid van de beoordelingen behoeft nog meer aandacht, daar het voor studenten niet altijd duidelijk is waarom zij een bepaald aantal studiepunten krijgen en het commentaar (feedback en feedforward) op de beoordelingsformulieren niet altijd goed navolgbaar is. Studenten zijn wel tevreden over het systeem van assessen en wat de assessments hen opleveren. 'Het is spannend, maar we leren hier veel van en het maakt dat wij stevig in onze schoenen komen te staan. We moeten onszelf neerzetten, de theorie en de praktijk aan elkaar koppelen en onze meningen onderbouwen', aldus de studenten.

Het auditteam, dat in eerste instantie op basis van losse werkstukken van studenten geen duidelijk beeld had kunnen krijgen van het gerealiseerde niveau van alle studenten en daarom besloot nog een tiental gehele eindportfolio's te bestuderen, is positief over de kwaliteit van de eindportfolio's. Het totaal van de stukken weerspiegelt duidelijk, dat de studenten het vereiste eindniveau van de startende CMV'er hebben bereikt met de aantekening dat het analytisch aspect ten aanzien van de werkstukken aandacht behoeft.

Het uiteindelijk positieve oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau wordt bevestigd door vertegenwoordigers vanuit het werkveld, die meldden tevreden te zijn over de afgestudeerden. De alumni zelf zijn zeer tevreden over hun eindniveau en ervaren hun ondernemende houding als een meerwaarde.

Het auditteam komt daarom tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Algemene conclusie:

Het auditteam acht de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam een ruim voldoende opleiding. Conform de beslisregels van de NVAO luidt het overall oordeel voor de opleiding 'voldoende'.

6 december 2012

drs. W.G van Raaijen,
voorzitter

G.C. Versluis,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV) is één van de opleidingen binnen het domein Maatschappij en Recht van de Hogeschool van Amsterdam (HvA). De andere opleidingen betreffen de bachelors Bestuurskunde, HBO-rechten, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Sociaal Juridische Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Toegepaste Psychologie en de master Social Work.

In het verlengde van de profilering van de HvA als grootstedelijke hogeschool wil de opleiding CMV ondernemende sociale en culturele professionals opleiden die hun vakmanschap inzetten om de kwaliteit van het sociale en culturele leven in de stad te verbeteren. Om deze professionals op te leiden heeft de opleiding het onderwijskundig concept van het 'ondernemend leren' ontwikkeld.

De opleiding CMV wordt aangeboden in een voltijd, deeltijd en duale variant. Het programma van de drie varianten is inhoudelijk gelijk. Indien er voldoende studenten zijn, formeert de opleiding aparte deeltijd en duale groepen. In het andere geval zitten de deeltijd- en duale studenten en de voltijdstudenten bij elkaar.

Vorige accreditatie 2007, interne audit 2010 en verbetermaatregelen.

Het auditteam van de vorige accreditatie gaf een positief oordeel over de opleiding. Met betrekking tot de resultaten merkte het auditteam nog wel het volgende op: 'de masterproofs zijn van gemiddeld niveau dat in de toekomst omhoog kan door meer theoretische diepgang te eisen en dit in het eindwerkstuk tot uiting te laten brengen.'

De opleiding heeft de laatste jaren fors geïnvesteerd in het versterken van het theoretisch kader. Bij de vorige accreditatie bestudeerde het auditteam nog masterproofs die via traditioneel onderwijs tot stand waren gekomen. Daarin heeft de opleiding verandering gebracht. Het eindwerkstuk waar de huidige studenten op afstuderen is een eindportfolio op niveau 3. Deze portfolio's geven een volledig beeld van de door de student behaalde einkwalificaties.

Het panel van de interne audit in 2010 adviseerde de opleiding haar concept en inhoud te toetsen in het werkveld en een representatieve opleidingsadviesraad in te stellen. De opleiding heeft hieraan gehoor gegeven door opnieuw een Werkveld Advies Raad samen te stellen. Daarnaast meet de opleiding regelmatig de relevantie en actualiteit van haar onderwijsconcept en inhoud bij de vele externe opdrachtgevers, waarvoor studenten opdrachten uitvoeren en bij alumni en externe deskundigen die betrokken zijn bij het afnemen van eindassessments. Ook via conferenties, werkveldpraktijkdagen, opdrachtmarkten en (internationaal) praktijkgericht onderzoek heeft de opleiding geregeld contact met het werkveld.

Ten tijde van de interne audit 2010 sprak de opleiding het voornemen uit het werkveld uit te nodigen bij de eindassessments. Dit voornemen werd door het panel van de interne audit ondersteund. Inmiddels heeft de opleiding dit voornemen geoperationaliseerd en de bevindingen zijn positief.

Een ander aspect dat is gewijzigd is de aanpassing van de positie van de Examencommissie ten opzichte van het management naar aanleiding van de Wet Versterking Besturing.

Het panel van de interne audit in 2010 merkte verder op dat het toetsings- en beoordelingsmechanisme van de opleiding naar behoren functioneerde. Er lag een duidelijke structuur aan ten grondslag met benoemde verantwoordelijkheden en heldere richtlijnen. Het auditpanel was echter van oordeel, dat de toepassing van deze richtlijnen in de praktijk nog versterkt kon worden. Tevens merkte het auditpanel op dat de studenten de wens hadden meer inzicht te krijgen in het eigen presteren ten opzichte van hun medestudenten in de groep. Naar aanleiding hiervan sluit de opleiding vanaf 2011 elk van de drie niveaus (basis/ontwikkeling/startbekwaam) binnen de opleiding af met een cijferbeoordeling.

De opleiding werkt nu verder aan de versterking van de ontwikkeling van het ondernemerschap onder andere door:

- de versterking van het praktijkbureau;
- het ontwikkelen en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek in relatie tot onderzoeksactiviteiten van het kenniscentrum;
- het met behulp van ICT en e-learning doorontwikkelen van het 'ondernemend leren' als onderwijskundig concept om vakbekwame en ondernemende professionals op hbo-niveau op te leiden.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Beoogde eindkwalificaties

Opleidingsprofiel

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding zich baseert op de landelijke gemeenschappelijke sociaal-agogische competenties voor Hogere Sociaal Agogische Opleidingen (HSAO) zoals die zijn vastgelegd in 'Veel takken één stam' en de daaruit voortgekomen negen opleidingscompetenties voor Culturele en Maatschappelijke Vorming zoals die zijn vastgelegd in 'Alert en Ondernemend 2.0'. Deze competenties zijn op landelijk niveau door het beroepenveld gevalideerd.

De negen competenties zijn gebundeld in drie segmenten:

- A. Agogisch handelen
  - 1. Verkennen, onderzoeken, analyseren
  - 2. Contactleggen en begeleiden
  - 3. Ontwerpen en ontwikkelen
  - 4. Organiseren, netwerken, bemiddelen
- B. Ondernemend handelen
  - 5. Bedrijfsmatig en organisatorisch handelen
  - 6. Beleidsmatig en strategisch handelen
- C. Beroepsontwikkeling
  - 7. Eigen professionaliteit ontwikkelen
  - 8. Het ontwikkelen van de beroepspraktijk en het beroepsmatig handelen
  - 9. Profileren, legitimeren en maatschappelijke steun verwerven

De opleiding heeft deze negen competenties integraal overgenomen. Zie voor de uitwerking hiervan bijlage II.

Profilering

Vanuit haar expliciete visie op competentiegericht onderwijs – door de opleiding benoemd als 'ondernemend leren' – geeft de opleiding CMV van de HvA een specifieke invulling aan het landelijk opleidingsprofiel. De opleiding is sterk gericht op maatschappelijke verhoudingen, ondernemerschap en culturele contexten. De CMV'er van de HvA is een creatief ondernemer en een netwerker met hart en oog voor de dynamiek van de stad.

De opleiding stimuleert de student zijn eigen professionele identiteit te ontwikkelen en zijn eigen loopbaan te sturen door persoonlijke ambities en door affiniteiten en kwaliteiten te verbinden met specifieke beroepscontexten. Daarom biedt de opleiding naast het kernonderwijs veel ruimte voor eigen keuzen via de Persoonlijk Aanvullende Programma's, de zogenoemde 'PAP-vakken'.

Naast het verwerven van de ondernemende houding, is binnen de opleiding ook onderzoek doen een belangrijke competentie en voorwaarde voor het agogisch handelen van de CMV'er. De docenten en studenten participeren o.a. in twee onderzoeksprogramma's van het kenniscentrum: 'Culturele en sociale dynamiek in de grote stad' en 'Youth Spot'.

De opleiding heeft de competenties onderverdeeld in drie niveaus:

- Basis CMV
- CMV'er in ontwikkeling
- Startbekwaam CMV-professional

De eigenheid van de opleiding komt ook naar voren in de wijze van toetsing en beoordeling van de studenten. Studenten tonen in competentie-assessments aan de hand van de bewijsstukken in hun portfolio expliciet aan in hoeverre zij de negen competenties op het aangegeven niveau beheersen. (Zie daarover verder standaard 3.)

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding een spannende invulling geeft aan de eindkwalificaties met een eigenzinnig en eigenwijs onderwijsconcept waarin competentiegerichtheid daadwerkelijk gestalte krijgt, zodat de student die de opleiding verlaat er niet een is van dertien in een dozijn. De afgestudeerde CMV'er van de HVA stapt met een duidelijk eigen signatuur en focus het werkveld in.

Het auditteam vindt, dat de opleiding dit CMV-profiel nog sterker mag benoemen en 'vermarkten'. De opleiding zou dit in samenspraak met de studenten moeten doen. Het auditteam merkte in het gesprek met de studenten op, dat een aantal van hen hun keuze opvallend beter konden verwoorden dan de opleiding zelf. De studenten stonden daar ook pal voor. "We lossen maatschappelijke vraagstukken op een creatieve wijze op", aldus één van de studenten.

Borging bachelorniveau

Uit 'Alert en Ondernemend 2.0' blijkt dat de CMV-opleidingen zijn uitgegaan van het bachelorniveau waarop de beginnend beroepsbeoefenaar moet kunnen werken.

Body of Knowledge

De opleiding stelt dat een stevige kennisbasis voorwaarde is voor het verwerven van competenties. De kennis die de studenten moeten verwerven is beschreven in 'Alert en Ondernemend 2.0'. Deze is geordend naar verschillende (wetenschappelijke) disciplines. De opleiding heeft in het zogenoemde 'RefWorks' een digitale literatuurlijst aangelegd, die zij voortdurend actualiseert. Op dit moment bevat deze lijst meer dan honderd titels onderverdeeld naar de drie onderwijsniveaus. De opleiding behandelt deze kennisbasis tijdens het kernonderwijs. (Zie daarover verder standaard 2.)

Internationale referentie

De opleiding CMV komt in het buitenland niet op dezelfde manier voor. Internationaal en in Europa spreekt men van Social Work-opleidingen en maakt men geen onderscheid tussen de verschillende richtingen binnen de sociaal-agogische sector CMV, MWD of SPH.

De opleiding heeft een internationale vergelijking gemaakt van de eindkwalificaties via samenwerking en afstemming met vergelijkbare internationale universiteiten en hogescholen en door aansluiting met internationale werkveldpartners. Dit gebeurde voornamelijk in concrete internationale projecten, zoals bijvoorbeeld 'Building Bridges Breaking Borders' (2010) waarin de opleiding samenwerkte met universiteiten en hogescholen in Spanje, Tsjechië, Duitsland, België en met het ROC van Amsterdam.

Ook is de opleiding betrokken bij het vormgeven van een internationale master 'Streetwork', waardoor eveneens een vergelijking mogelijk is van eindkwalificaties.

Contacten met het werkveld en partneropleidingen

De opleiding bewaakt de inhoud, niveau en validiteit van de eindkwalificaties door contacten met de beroepspraktijk, via het praktijkbureau dat contact heeft met meer dan 200 instellingen die jaarlijks ruim 300 praktijkopdrachten leveren, via de Werkveld Advies Raad, de werkveld-praktijkdagen en met de inzet van meer dan 50 gastdocenten. Externe opdrachtgevers zijn medebeoordelaar van de praktijkopdrachten die studenten uitvoeren. Bij de eindassessments zijn sinds 2011-2012 externe deskundigen als toehoorder aanwezig die hun bevindingen rapporteren aan de Examencommissie en aan de opleidingsmanager. Ook neemt de opleiding deel aan relevante vormen van overleg op landelijk en regionaal niveau, zoals aan het Landelijk Overleg Opleidingen en HSAO Sectorraad.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding baseert zich op de landelijk vastgestelde competenties uit 'Alert en Ondernemend 2.0' en heeft over deze competenties regelmatig overleg met (internationale) vakgenoten en met het werkveld. De competenties zijn aantoonbaar op bachelorniveau geformuleerd. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met haar expliciete visie op competentiegericht onderwijs een spannende invulling geeft aan het landelijk opleidingsprofiel. In het eigenzinnige en eigenwijze onderwijsconcept krijgt competentiegerichtheid daadwerkelijk gestalte. De afgestudeerde CMV'er van de HVA stapt met een duidelijk eigen signatuur en focus het werkveld in.

Het auditteam waardeert deze standaard daarom met een 'goed'.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inhoud en vormgeving programma

Koppeling competenties – programma

De opleiding heeft een onderverdeling gemaakt naar drie niveaus:

- Op het eerste niveau – basis CMV - staat het 'wat' centraal: wat is CMV en wat wil ik ermee en wat kan ik ermee?
- Op het tweede niveau – CMV'er in ontwikkeling - staat het 'hoe' centraal: hoe handel ik als CMV'er? Alle competenties moeten verworven zijn op het niveau van het 'kunnen'.
- Op het derde niveau – startbekwaam CMV-professional – staat het 'waarom' centraal: waarom handel ik zo?

De opleiding heeft in een competentiematrix per niveau duidelijk in beeld gebracht welke competenties in de verschillende vakken van het kernonderwijs, de projecten, de praktijklijn en de Persoonlijk Aanvullend Programma's (PAP) aan de orde komen.

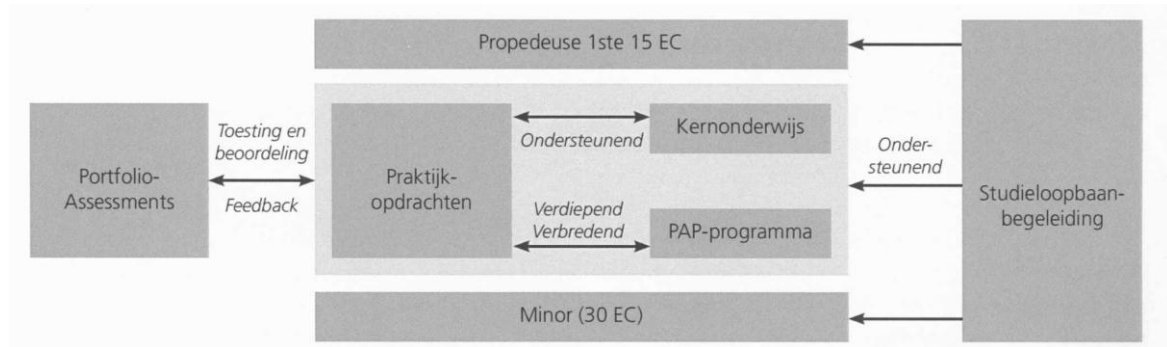
Opzet en inhoud van het programma

Zoals al onder standaard 1 is vermeld, gaat de opleiding uit van het onderwijsconcept van het 'Ondernemend leren'. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding zorgt voor een uitdagende leeromgeving waarin studenten optimaal kunnen leren, hun competenties kunnen ontwikkelen en waarbij de regie over het leerproces principieel bij de student zelf ligt.

De leeromgeving bestaat uit het kernonderwijs, aanvullend onderwijs (PAP), realistische opdrachten in de praktijk, studieloopbaanbegeleiding en portfolio-assessments. De kennisbasis van CMV wordt ontsloten en vormgegeven in het kernonderwijs. Verbreding en verdieping wordt mogelijk gemaakt door keuzeprogramma's (PAP) en door een verplichte minor van 30 EC naar keuze.

Uitgangspunt voor de opleiding is een strikte scheiding tussen onderwijs- en beoordelingsprogramma. De beoordeling van verworven competenties gebeurt in de portfolio-assessments die de student door de hele opleiding doet. Op basis van de beoordeling en waardering van de competentieontwikkeling van de student kent de opleiding studiepunten toe. (Zie daarover verder onder standaard 3.)

Figuur 1. De opleiding in beeld , bron: Kritische Reflectie opleiding

Het kernonderwijs is direct ondersteunend aan opdrachten en bestaat uit theorie- en methodiekcolleges en practica. Op niveau 1 wordt bijvoorbeeld gestart met basiskennis over psychologie, sociologie en cultuur. Bij niveau 2 wordt er meer ingegaan op professioneel vakmanschap. Het onderzoeken, ontwerpen, uitvoeren en evalueren staat centraal, onder meer door vakken als projectmanagement, praktijkgericht onderzoek, maatschappelijke vraagstukken en culturele interventies. Op niveau 3 komt de eigen beroepsethiek en de maatschappelijke verantwoordelijkheid aan de orde in het kernonderwijs. Het auditteam constateert dat het kernonderwijs zorgt dat de student door de jaren heen een gedegen theoretische kennisbasis verwerft, gekoppeld aan actuele maatschappelijke kwesties.

Naast het kernonderwijs kan de student een keuze maken uit de aangeboden programma's binnen het PAP. Via het brede PAP kan de student zijn eigen leerroute vorm geven door het verwerven van specifieke competenties (verdiepend of verbredend). Het PAP bestaat uit programma's gericht op kennis (colleges en werkcolleges), vaardigheden (werkcolleges en practica) en houding (practica). De PAP-vakken zijn verdeeld over de verschillende niveaus. Op elk niveau kan de student kiezen uit 20-30 verschillende programma's, waarvan hij er gemiddeld drie per jaar kiest. Enkele voorbeelden hiervan zijn: cultuurmarketing 1 en 2, de stad inspireert, groepsdynamica, sport en CMV, interculturele communicatie, identiteit in beeld, sponsoring, financieel beheer, jongerenparticipatie, straattaal en straatcultuur, kunstsociologie en cultuurfilosofie.

In zijn persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) motiveert de student zijn keuzen en beschrijft hij de competenties die hij daarmee wil ontwikkelen.

In de leeromgeving vormen praktijkopdrachten de ruggengraat van het curriculum. Bij het praktijkbureau komen jaarlijks meer dan 300 opdrachten van ruim 200 verschillende instellingen binnen. Studenten verwerven de projecten zelfstandig in de rol van opdrachtnemer. De praktijkopdrachten in de hoofdfase zijn:

- 'Cultureel Maatschappelijk Onderzoek' (inclusief ontwerp en uitvoering programma);
- 'Werken in een organisatie' (inclusief ontwerp en uitvoering programma);
- 'Beleid & Methodiek Cultureel en Maatschappelijk Ondernemen';
- 'Eigen Opdracht'.

Het werken in de praktijk c.q. de stage is vervat in de opdracht 'Werken in een organisatie'. Voor de deeltijd en duale student geldt, dat zij praktijkervaring opdoen op de eigen werkplek en daarover verantwoording afleggen in de uitvoering van opdrachten en in hun portfolio.

Het auditteam heeft geconstateerd dat sommige studenten van hun hobby hun studie/stage hebben gemaakt. Het auditteam is uiteraard voorstander van studenten die als sociale professionals met passie in hun werk staan en bevlogen bezig zijn, maar acht het wel van belang, dat de opleiding goed bewaakt dat wat de studenten doen ook een echte stage en studie blijft. De opleiding meldt desgevraagd, dat voor alle studenten geldt dat zij aantoonbaar hun competenties verder moeten ontwikkelen.

Dat de opleiding studenten in de gelegenheid stelt ook bewijsstukken van elders gevolgd onderwijs, cursussen, trainingen enzovoort en schriftelijk bewijs van elders uitgevoerde activiteiten op te voeren in hun portfolio, acht het auditteam een sterk punt.

Gedurende de opleiding kiezen de studenten nog een minor van 30 studiepunten. De student kan daarbij kiezen voor een specialisatie binnen of buiten zijn studie. De minoren zijn een zelfstandig geheel binnen het curriculum en vallen niet onder de assessmentsystematiek, maar worden met een aparte toets en/of opdracht afgesloten. De opleiding CMV biedt zelf vier minoren aan, te weten: 'Kunst in de Wijk', 'Community Development', 'Jongerenwerk in de grote stad' en 'International Social Development'.

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding met haar specifieke aandacht voor ondernemen goed aansluit bij de behoefte in de grootstedelijke context aan sociaal en cultureel ondernemerschap met oog voor duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Deze focus is zeker ook van belang nu de grote welzijnsinstellingen niet meer vanzelfsprekend de toekomstige werkgevers van de afgestudeerde student zullen zijn.

Onderzoek

Onderzoeken is één van de negen competenties die de CMV'er moet ontwikkelen. Op alle niveaus in het onderwijs besteedt de opleiding daarom aandacht aan praktijkgericht onderzoek; zowel in het kernonderwijs als in de PAP-vakken en de opdrachten is het doen van onderzoek opgenomen.

Zo begint de student in de propedeuse bijvoorbeeld met een leefwereldonderzoek in de vorm van een etnografisch rapport. In het kernonderwijs op niveau 2 moet de student een onderzoek uitvoeren voor een opdrachtgever. Het praktijkbureau zorgt dat de instellingen waarmee het contact heeft daarvoor opdrachten aanleveren. De 'Beleid- en Methodiekopdracht' van niveau 3 start met een onderzoek. Studenten krijgen bij dit onderdeel ondersteuning in het kernonderwijs.

Alle studenten voeren zo minimaal in hun studie één praktijkgericht onderzoek uit voor een echte opdrachtgever. Daarnaast kennen ook de verschillende minoren altijd een onderzoekopdracht.

Het praktijkbureau van de opleiding, dat nu vooral bemiddelt tussen opdrachtgevers en studenten, kan de plek worden waar onderwijs, onderzoek en ondernemerschap elkaar kunnen ontmoeten.

Ook voeren docenten en studenten onder de vlag van het kenniscentrum Maatschappij en Recht onderzoek uit in de programma's 'Culturele en Sociale Dynamiek' en 'Youth Spot'. Een mooi voorbeeld hiervan is het onderzoek naar kwesties in het jongerenwerk in het kader van het ontwikkelen van bruikbare methodieken.

Uitkomsten uit het onderzoek worden met studenten en docenten gedeeld via (gast)colleges, werkgroepen en docentbijeenkomsten. Daar waar mogelijk verwerkt de opleiding de uitkomsten direct in het curriculum. Zo is het programma 'Sociaal Beleid' herschreven en het vak 'Verborgene verhalen' ingevoerd.

De lector van het als zeer succesvol ervaren lectoraat 'Culturele en Sociale Dynamiek' heeft haar termijn in 2011 afgerond. Het ligt echter in de bedoeling in 2012-2013 een nieuw lectoraat 'Culturele en Sociale Dynamiek' in het leven te roepen.

Het auditteam voerde tijdens de audit ook een gesprek met docenten/leden van het kenniscentrum. Het auditteam is van oordeel dat zij een kritisch en ambitieus gezelschap vormen, dat op zoek is naar de juiste balans tussen onderzoeksvaardigheden en onderzoekshouding. Het is belangrijk dat zij dit kritische en reflectieve vermogen nu aanwenden om meer aandacht te besteden aan de laatste fase van de studie. Alumni die het auditteam sprak, stelden namelijk, dat de opleiding op dit punt nog winst kan behalen; ook waar het gaat om de begeleiding bij het eindwerkstuk voor 'Beleid en Methodiek (B&M)' en de 'Eigen Opdracht (EO)'.

Het auditteam beveelt de opleiding aan voor de studenten die beginnen met het werken aan hun eindwerkstuk(ken) het niveau van de startbijeenkomst verder te verhogen. De alumni meldden dat er in de eerste twee studiejaar weliswaar aandacht is besteed aan het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden, maar de overgang naar het zelfstandig opzetten en uitvoeren van onderzoek is nu erg groot, hetgeen naar het oordeel van het auditteam bij diverse werkstukken ook tot uiting kwam in een teleurstellend analyseniveau van de betreffende studenten. Inmiddels heeft de opleiding in de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden bij studenten, ook in de eerste twee studiejaar en in de overgang naar het eindniveau, grote stappen gezet.

Internationale dimensie in het programma

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding voldoende aandacht besteedt aan internationale ontwikkelingen in het veld en er voor zorgt dat de student zich breder oriënteert dan alleen op het Nederlandse werkveld.

Zo kunnen studenten opdrachten uitvoeren in het buitenland. Dit gebeurt vooral bij het onderdeel 'Werken in organisaties', waarbij de praktijk in het buitenland wordt voortgezet. Maar ook de opdracht 'Beleid & Methodiek' en de 'Eigen Opdracht' zijn geschikt om in het buitenland te doen. Per studiejaar zijn er gemiddeld 15 studenten die voor langer dan drie maanden naar het buitenland gaan. Ook nemen gemiddeld 20 studenten per jaar deel aan kortere uitwisselingsprogramma's met onder andere Manchester, Parijs, Hildesheim, Antwerpen, Brussel en Berlijn.

In RefWorks is zowel nationale als internationale literatuur opgenomen. Het is het auditteam echter onduidelijk in welke mate dit instrument ook echt gebruikt wordt en welke impact het heeft op het onderwijs.

De opleiding verlangt van de docenten dat zij ook internationale ervaring en kennis ontwikkelen, onder andere door deelname aan internationale conferenties en het afleggen van werkbezoeken. Zo heeft het hele docententeam een gezamenlijk bezoek gebracht aan New York (2007), Berlijn (2010) en Antwerpen (2012) en in al deze steden werkbezoeken gebracht aan grootstedelijke cultureel-maatschappelijke projecten.

De opleiding stimuleert docenten ook tot internationale publicaties. Een concreet voorbeeld hiervan is het boek dat als resultaat van het project 'Breaking Borders Building Bridges' (2010) is verschenen. De theorie van dit boek heeft de opleiding geïmplementeerd in de kernprogramma's 'Visie en Handelen' op niveau 3, de PAP-vakken 'Internationaal cultureel ondernemen' op niveau 2 en 3 en de minor 'Jongerenwerk in de grote stad'.

Intake, aansluiting en instroom

De opleiding mag op basis van de wet aan de instromende studenten geen nadere profieisen stellen. Via voorlichtingsdagen, brochures en de website informeert de opleiding potentiële geïnteresseerden.

De opleiding is gestart met welkomst- en oriëntatiegesprekken om nieuwe studenten goed te informeren over de opleiding, zodat zij gefundeerde keuzes kunnen maken. Een motivatiebrief en een eerste gesprek kunnen een eerste aanzet vormen tot een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP), dat een vervolg krijgt in en onderwerp van gesprek wordt bij de studieloopbaanbegeleiding in het eerste jaar.

Studenten met een mbo-4-diploma kunnen op basis van hun eerdere studie en de daarbij verworven competenties in het eerste half jaar een aangepast studieprogramma volgen. Ongeveer 15 % van de studenten die willen versnellen, behaalt via deze weg na een half jaar voldoende niveau om de studie te vervolgen in de hoofdfase.

Studenten afkomstig van een andere CMV-opleiding krijgen een programma op maat en stromen in op het niveau dat ze al hebben bereikt.

Studenten die na afronding van een eerste studiejaar van een andere sociaal-agogische opleiding van de HvA overstappen naar CMV krijgen eveneens een programma op maat.

Aan studenten die de opleiding in deeltijd volgen, stelt de opleiding duidelijke eisen omtrent het verrichten van werkzaamheden tijdens het volgen van de opleiding. Zij dienen aan CMV gerelateerde betaalde of onbetaalde werkzaamheden te verrichten. De opleiding adviseert de studenten dringend te streven minimaal 16 uur per week werkzaam te zijn in de praktijk. Voor duale studenten gelden dezelfde uitgangspunten als voor deeltijdstudenten met daarbovenop de verplichting een leerwerkovereenkomst af te sluiten met de opleiding en de organisatie waar de student het beroep in de praktijk uitoefent.

De opleiding biedt in het eerste kwartaal een vast programma, dat alle studenten moeten volgen. Daarna krijgen de studenten de vrijheid om via de PAP-vakken een eigen invulling aan hun studie te geven. Studenten die meer uitdaging willen, kunnen deelnemen aan een excellentie-traject.

Aan het einde van het eerste studiejaar moeten de studenten minimaal 50 studiepunten hebben behaald. Daarmee zorgt de opleiding ervoor dat alleen potentieel geschikte studenten doorstromen naar de hoofdfase en de rendementen beter kunnen worden.

Studielast/studievoortgang

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de inrichting van het onderwijs en de assessments de student in staat stellen een individueel tempo aan te houden. De opleiding heeft het onderwijs ingericht in kwartalen. Ieder kwartaal bestaat uit zeven lesweken en wordt afgesloten met drie toetsweken. In deze toetsweken biedt de opleiding toetsen aan ter afsluiting van het kernonderwijs en de PAP-vakken en kunnen de studenten zich aanmelden voor assessments. Ook buiten de toetsweken om bestaat voor de studenten de mogelijkheid om assessments te doen.

Het kernonderwijs beslaat twee kwartalen en de meeste vakken afkomstig uit het PAP één kwartaal. Per kwartaal kiezen studenten zelf programma's uit het PAP. De opleiding biedt deze programma's verspreid over de week aan. Programma's waarnaar veel vraag is, biedt zij meerdere malen per jaar op verschillende dagen aan. Op deze manier stelt de opleiding de student in staat zijn eigen studielast te sturen. Richtlijn is dat studenten per studiejaar drie PAP-vakken volgen. Voor de deeltijdstudenten wordt de vrijheid in keuze soms beperkt doordat zij op bepaalde dagen moeten werken en een voorkeursvak op die dag dus niet kunnen volgen.

De tijd die studenten aan de opdrachten besteden, varieert sterk, afhankelijk van de zwaarte van de opdracht en de plaats die de opdracht in het leerproces van de student inneemt. Over het algemeen hebben de projecten een looptijd die ligt tussen de vijf en acht maanden met een tijdsinvestering van gemiddeld 500 uur per student. Voor de opdracht 'Werken in de organisatie' ligt de investering gemiddeld hoger: gedurende 5-10 maanden gemiddeld 32 uur per week.

Deeltijdstudenten moeten hun werkzaamheden bij de werkgever zoveel mogelijk in de vorm van bovenstaande opdrachten uitvoeren.

Zowel de voltijd- als de deeltijd/ duale studenten die het auditteam sprak, waren over het algemeen tevreden over de studielast. Het is aan de student zelf hoeveel (extra) tijd hij wil steken in het volgen van PAP-programma's en het uitvoeren van activiteiten in de praktijk, al dan niet in het kader van de opleiding zelf. De moeilijkheidsgraad van de opleiding hangt ook af van de achtergrond van de student. Sommigen vinden het veel en moeilijk. De assessments ervaren de studenten over het algemeen als pittig.

Tijdens de audit is uitgebreid stilgestaan bij het aspect 'vrijheid versus gebondenheid/structuur' in het programma. Zowel de studenten als de docenten merkten op, dat sommige studenten 'verdwalen' in het programma. Uit de schoolscan die de opleiding in 2011-2012 heeft laten uitvoeren door een extern bureau, kwam dit ook naar voren: docenten en studenten stellen het didactisch concept van de zelfstandigheid en vrijheid voor de student op prijs, maar vragen tegelijkertijd om discipline, helderheid en structuur. Er zou meer verplicht gesteld mogen worden.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding aantoonbaar op zoek is naar een juiste balans, zonder het uitgangspunt van het opleiden van ondernemende studenten los te laten. Ondernemend zijn is voor de CMV'er in de huidige praktijk immers hard nodig. Alle docenten zijn hierbij nauw betrokken.

De opleiding biedt nu op niveau 1 een gestructureerd opleidingsprogramma. Vanaf niveau 2 laat de opleiding de studenten meer los en op niveau 3 moeten zij het zelf doen. De studieloopbaanbegeleider (SLB'er) speelt hierin een essentiële rol. Hij zorgt voor ondersteuning van de studenten in hun persoonlijke ontwikkeling. Na elk assessment heeft de student een gesprek met zijn SLB'er over de bijstelling van zijn POP en de nog te ontwikkelen competenties. De studenten die het auditteam sprak, waren zeer tevreden over de begeleiding. 'De SLB'ers zitten kort op de student en de begeleiding is zeer persoonlijk. De docenten zijn goed bereikbaar en houden rekening met de individuele wensen en keuzes van studenten en ondersteunen ons in het ondernemend leren', aldus de studenten.

De opleiding heeft ook gesignaleerd dat sommige studenten uitstelgedrag vertonen bij het aanmelden voor een volgend assessment; ze zien er tegen op. De opleiding stimuleert elke student toch minimaal tweemaal per jaar door middel van een assessment te laten onderzoeken hoe hij ervoor staat in zijn competentie-ontwikkeling en waaraan hij nog moet werken om het volledig aantal te behalen studiepunten te verkrijgen.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de overdracht van de ene naar de andere assessor op papier veel scherper en concreter kan. Op de beoordelingsformulieren die het auditteam zag in de portfolio's was de voortgang van de student vaak nogal cryptisch verwoord. Het auditteam acht het van belang dat voor zowel de student, de studieloopbaanbegeleider als de docent-assessor helder is, waaraan de student nog moet werken. (Zie daarover ook standaard 3.) Het auditteam is overigens van oordeel, dat 'feedforward' net zo belangrijk is als feedback aan de student. Het is in verband met de studievoortgang van de student belangrijk dat de assessor en vervolgens de SLB'er met de student ook bespreekt hóe hij kan werken aan zijn verdere competentie-ontwikkeling.

Tevredenheid studenten, alumni en werkveld over het programma

Studenten zijn meer dan tevreden over de inhoud, studeerbaarheid en samenhang in het curriculum en over de studieloopbaanbegeleiding.

De alumni en werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak, vonden dat de kracht van de opleiding zit in de ondernemende kern in het curriculum, het 'doen'. Wel zou de opleiding nog meer aandacht mogen besteden aan schrijfvaardigheden. Het schrijven ordent de gedachten en is van belang bij het reflecteren en het verwoorden van je positie als CMV'er. Het hangt nu nog van de docent af of hij de student uitdaagt dit goed te doen. Het auditteam ondersteunt deze aanbeveling.

Daarnaast waren zij van oordeel dat de opleiding nog meer voorlichting zou mogen geven bij/voor de start van de opleiding aan instromers. Veel nieuwe studenten weten niet goed waar ze instappen. De intake/kennismakingsgesprekken die de opleiding nu voert, zijn daarvoor zeer geschikt.

Studenten, alumni en vertegenwoordigers vanuit het werkveld onderstrepen het belang voor de opleiding, dat zij studenten uitdaagt al vanaf niveau 2 een duidelijke focus aan te brengen en te zoeken naar verdieping, want studenten lopen anders het risico heel breed te worden en van alles wat te kunnen. De gerichte competenties van de opleiding kunnen goed helpen bij het focussen.

Daarmee zorgt de opleiding ervoor dat zij CMV'ers aflevert met een duidelijk eigen profiel, die weten wat ze willen en kunnen in het werkveld. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding hier aantoonbaar mee bezig is.

Personeel

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding beschikt over een sterke kerngroep van docenten met een enorme drive die de ontwikkeling van de opleiding in inhoud en vormgeving goed monitort en waar gewenst verbetert.

De in totaal 38 docenten zijn zowel in de voltijd als de deeltijd en duale variant inzetbaar. Dit is mogelijk omdat er geen verschil is in de programma's voor de verschillende varianten.

De opleiding werkt zowel met academische geschoolden met affiniteit voor de praktijk als met ervaren beroepskrachten met affiniteit voor theorie. De opleiding stelt dat ervaring heeft geleerd dat docenten met een master een meerwaarde hebben binnen het CMV-onderwijs als zij eerst een hbo-opleiding hebben afgerond en/of veel werkervaring hebben in het sociaal agogische veld. In het aannamebeleid laat de opleiding dit aspect dus sterk meewegen. Inmiddels heeft bijna 50% van het aantal docenten een masterdiploma. De opleiding streeft ernaar dit percentage te verhogen naar 60% in 2014 door extra scholing en aanname van nieuwe docenten. Het aantal docenten met een Phd ligt op 2,5% en wordt in 2014 8% als drie docenten hun promotieonderzoek hebben afgerond.

Docenten hebben op verschillende manieren contact met het werkveld, o.a. via de opdrachten die ze de studenten laten uitvoeren en de gesprekken die ze hieraan voorafgaand en na afloop met de opdrachtgevers voeren. Verschillende docenten participeren ook in praktijkgericht onderzoek en/of komen via de samenwerkingsverbanden die de opleiding heeft met het werkveld in contact. Een aantal docenten is nog steeds werkzaam in het CMV-werkveld. Ook heeft de opleiding docenten met specialistische kennis en vaardigheden en met kleine aanstelling in dienst, die tevens werkzaam zijn in het veld. Zij geven o.a. les in drama, video-gebruik, een ondernemersplan maken en financieel beheer.

Wanneer nodig en/of gewenst maakt de opleiding gebruik van gastdocenten. Dit gebeurt o.a. wanneer studenten vragen naar specialistische programma's.

Veel van de gastdocenten fungeren tevens als aansprekend voorbeeld voor de studenten op het gebied van ondernemerschap. Dit acht het auditteam evenals de opleiding met het oog op de focus van de opleiding op ondernemen, van groot belang. Temeer omdat de vaste docenten met een grote aanstelling aan de opleiding minder/geen tijd hebben om zelf nog als ondernemer actief te zijn. De studenten kunnen op dit terrein dus veel van de gastdocenten leren.

Dat acht docenten van de opleiding bij het kenniscentrum betrokken zijn, acht het auditteam zeer waardevol. Zoals al hierboven is beschreven, kwamen zij in het gesprek tijdens de audit over als kritisch en ambitieus.

Alle docenten beschikken in een of andere vorm over een didactische aantekening. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding in verband met het didactisch concept veel aandacht besteedt aan de begeleidingsvaardigheden van de docenten: zij moeten een juiste houding hebben om de individuele leerweg van elke student goed te begeleiden, hetzij als SLB'er hetzij als opdrachtbegeleider.

Bij de begeleiding van de opdrachten in de onderzoekerslijn zet de opleiding zoveel mogelijk docenten in met onderzoekservaring, zeker bij de opdrachten van niveau 3. Docenten die minder ervaring hebben, krijgen training in het begeleiden bij onderzoek.

De opleiding is zich ervan bewust dat het begeleiden bij het onderzoek nog beter kan en is hier aantoonbaar mee bezig, onder andere door intervisie-bijeenkomsten en door het verhogen van het aantal docenten met een masteropleiding.

Nieuwe docenten worden goed ingewerkt door docenten met ruime ervaring, die hen coachen op inhoudelijke en didactisch gebied. Recent aangestelde docenten blijken hierover zeer tevreden te zijn.

In de propedeuse heeft de student gemiddeld per lesweek 14 uren contact met de docenten. Naast de gezamenlijke contacten die de studenten hebben met docenten in de lessen en in de projectgroepen, hebben zij ook één op één contact met docenten via studieloopbaanbegeleiding en begeleiding bij opdrachten. De eerstejaars stage is in deze 14 uur niet meegerekend. In de daaropvolgende jaren neemt de contacttijd veelal af. Maar een student die meer programma's kiest dan de opleiding als minimum voorschrijft, heeft uiteraard meer contacttijd met docenten dan zijn medestudent die niets extra's kiest. Het auditteam acht het aantal contacturen en de omvang van het personeel toereikend om het programma te verzorgen.

Uit de Medewerkerstevredenheidsmonitor 2010 blijkt, dat de docenten zeer tevreden zijn met hun werk en het niveau van de opleiding. Op de werkvloer blijken docenten echter regelmatig hun onvrede te uiten over de dagelijkse werkdruk en piekbelasting. Tevens blijken niet alle docenten tevreden te zijn over het nakomen van afspraken en het op tijd inleveren van werk door collega-docenten. Het management van de opleiding zegt hieraan aandacht te gaan besteden.

Uit de studentevaluaties en de gesprekken met de voltijd en deeltijd/duale studenten tijdens de audit is gebleken, dat zij over het algemeen zeer enthousiast zijn over de inhoudelijke kwaliteit van hun docenten. Er zit echter wel verschil tussen de docenten en een aantal van hen geeft niet zo geïnspireerd les, aldus de studenten. Dat acht het auditteam een punt waar de opleiding in haar personeelsbeleid op korte termijn wel aandacht aan moet besteden. Bij de assessments speelt ook de achtergrond van de docent mee in het type vragen die hij stelt naar aanleiding van het portfolio. (Zie daarover verder onder standaard 3.)

Onderwijsvoorzieningen

Het auditteam heeft tijdens de rondleiding geconstateerd, dat de opleidingsspecifieke voorzieningen in orde zijn. De opleiding huist sinds 2010 op een nieuw heringerichte etage aan de Wibautstraat. De opleiding heeft de beschikking over een grote gemeenschappelijke open ruimte waar studenten in groepjes samen kunnen werken en studenten en docenten elkaar kunnen ontmoeten. Daarnaast heeft de opleiding de beschikking over een lokaal voor drama en voor beeldende vorming. Een enkele keer krijgen studenten ook colleges in de Schouwburg in Amsterdam. Dit is een van de vele verschillende manieren waarop de opleiding studenten direct in contact brengt met belangrijke cultureel-maatschappelijke voorzieningen in de stad en zichzelf positioneert in de grootstedelijke omgeving.

De studenten, die het auditteam sprak, gaven aan dat er in het huidige gebouw te weinig stilte-ruimtes zijn. Met ingang van studiejaar 2013-2014 verhuist de opleiding samen met de opleidingen MWD, SPH, SJD en het cluster Social Work van het Kenniscentrum Maatschappij en Recht naar nieuwbouw, die deel uitmaakt van de Amstelcampus. Het auditteam kreeg informatie dat in het nieuwe gebouw minder ruimte beschikbaar zou zijn, en maakt zich daar zorgen over. Voldoende stilte-ruimtes zijn nodig om het gekozen onderwijsconcept te laten slagen.

De bibliotheek is al naar de Amstelcampus verplaatst. Docenten en studenten zijn tevreden over de bibliotheekvoorziening. Studenten kunnen voor het raadplegen en lenen van bronmateriaal ook terecht bij de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam.

Het auditteam vindt het zeer belangrijk dat de opleiding in de toekomst in de nieuwe behuizing de bereikbaarheid van de docenten voor de studenten bewaart, omdat deze door de studenten nu zeer gewaardeerd wordt.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding beschikt over een sterke kerngroep van docenten met een enorme drive die zorgt voor een uitdagende leeromgeving waarin studenten optimaal 'ondernemend' kunnen leren, hun competenties kunnen ontwikkelen en waarbij de regie over het leerproces principieel bij de student zelf ligt. De opleiding besteedt ook voldoende aandacht aan internationale ontwikkelingen en aan het doen van onderzoek. De acht docenten/leden van het kenniscentrum vormen een kritisch en ambitieus gezelschap, dat op zoek is naar de juiste balans tussen onderzoeksvaardigheden en onderzoekshouding.

Het is belangrijk, dat de opleiding nu een juiste balans vindt, tussen 'vrijheid versus gebondenheid/structuur' in het programma, zodat studenten niet meer kunnen 'verdwalen' in het programma en een duidelijk focus aanbrengen in wat zij als CMV'er willen doen in het werkveld. De opleiding is hiermee al aantoonbaar bezig. De SLB'ers spelen hierin een essentiële rol door de studenten te ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling.

Voor de studievoortgang is het tevens van belang, dat het na een assessment voor zowel de student als de docent-assessor en de studieloopbaanbegeleider helder is, waaraan de student nog moet werken.

Dat de opleiding ook veel gastdocenten inzet die tevens fungeren als aansprekend voorbeeld voor de studenten op het gebied van ondernemerschap, acht het auditteam een goede maatregel.

Het auditteam is positief over het personeel en over de uitdagende leeromgeving. Studenten zijn over het algemeen zeer enthousiast over de inhoudelijke kwaliteit van hun docenten en meer dan tevreden over inhoud, studeerbaarheid, studieloopbaanbegeleiding en samenhang in het curriculum. Dit alles had kunnen leiden tot een oordeel 'goed' voor deze standaard.

Toch komt het auditteam nu nog uit op een oordeel 'voldoende'. Want in verband met de studievoortgang van de student acht het auditteam het van belang dat de opleiding een juiste balans vindt tussen vrijheid versus structuur, die ervoor moet zorgen dat alle studenten goed hun eigen weg weten te vinden in dit uitdagende programma-aanbod en dat de opleiding een heldere (schriftelijke) feedback en feedforward geeft aan de student en de studieloopbaanbegeleider na het assessment.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Het systeem van toetsen en beoordelen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding een spannende en geheel eigen wijze hanteert om expliciet te toetsen en te beoordelen of de student de vereiste competenties op de drie verschillende niveaus heeft bereikt. Naast het toetsen van de lesstof en de opdrachten uit de onderwijsprogramma's, stelt de opleiding de student in staat via competentie-assessments meerdere malen per jaar aan te tonen in hoeverre hij welke competenties al op welk niveau beheerst.

De student verwerft nagenoeg al zijn studiepunten via deze assessments. Uitzondering hierop zijn de minor van 30 EC en de eerste twee (voorwaardelijke) modules in het eerste studiejaar die gekoppeld zijn aan 15 EC en die de student via een toets afsluit.

Toetsing onderwijsprogramma's

De opleiding heeft het studiejaar verdeeld in vier kwartalen. Aan het eind van elk kwartaal toetst de opleiding het kernonderwijs en de PAP-vakken. Daarbij maakt de opleiding gebruik van verschillende toetsvormen, zoals multiple choice, essay-toetsen, praktijkopdrachten, onderzoekopdrachten en reflectie-opdrachten. Elke toets staat tweemaal per jaar ingeroosterd.

De docenten bewaken met elkaar in teamverband de kwaliteit van de verschillende toetsen/toetsvormen. Naar aanleiding van opmerkingen van studenten over een multiple choice-toets die zij erg onduidelijk vonden, heeft de opleiding direct maatregelen genomen. De docent beoordeelt de toets of de opdracht en levert het bewijsmateriaal in bij de afdeling onderwijsondersteuning, die het bewijsmateriaal centraal archiveert zodat het toegankelijk is voor de student. Bij de beoordeling van praktijkopdrachten is ook de buitenschoolse begeleider (de opdrachtgever) betrokken, die schriftelijk feedback geeft.

Na afloop van een toets organiseert de opleiding feedbackmogelijkheden en kan de student inzage krijgen in de door hem gemaakte en door de docent nagekeken toets.

Assessments

De opleiding toetst de competentieontwikkeling van de student gedurende de hele opleiding door middel van competentie-assessments. Twee assessoren (docenten van de opleiding) beoordelen deze competentieontwikkeling en kennen hier studiepunten aan toe.

De student levert voor zijn assessment zijn portfolio in met een groot aantal verschillende bewijzen van kunnen. Daaronder schriftelijke beoordelingen en feedback van afgeronde praktijkopdrachten door begeleidende docenten en opdrachtgevers, bewijsstukken van afgeronde onderwijsprogramma's uit het kernonderwijs en het PAP, bewijsstukken van elders gevolgd onderwijs, cursussen, trainingen enzovoort en schriftelijk bewijs van elders uitgevoerde activiteiten, waaruit blijkt dat het handelen van de student tot relevante resultaten heeft geleid.

Ook zit in het portfolio een set competentiekaarten waarop de student per competentie aangeeft welke in het portfolio opgenomen stukken een onderbouwing vormen van zijn competentieontwikkeling en een literatuurlijst, waarmee de student aangeeft wat voor hem de meest relevante literatuur is die de kennisbasis vormt van zijn competentie-ontwikkeling.

In zijn assessmentreflectie reflecteert de student op de eigen competentieontwikkeling. Hij onderbouwt dit (theoretisch) met verwijzing naar opgenomen bewijsstukken en relevante literatuur. De student geeft hierbij betekenis aan de praktijk- en onderwijservaringen die hij heeft opgedaan en laat zien op welke wijze de kennisbasis van CMV integraal onderdeel van zijn competentie-ontwikkeling uitmaakt.

Elk assessment wordt uitgevoerd met een eerste en tweede assessor. De eerste assessor is altijd de kerndocent van het niveau waarop de student op dat moment bezig is. De eerste assessor bestudeert het volledige materiaal in het portfolio. Bij assessments op niveau 1 en 2 heeft de tweede assessor voorafgaand aan het assessmentgesprek nog geen materiaal gezien. Hij komt als het ware 'blanco' naar het gesprek. Bij de assessments op niveau 3 heeft de tweede assessor de reflectie, de competentiekaarten en de literatuurlijst van de student vooraf bestudeerd.

Elk assessmentgesprek bestaat uit drie onderdelen: de assessmentreflectie, bewijsmateriaal en gesprek. De student begint altijd met een korte presentatie. Op basis van deze presentatie en het portfolio stellen de assessoren vervolgens vragen. De student krijgt per competentiecluster studiepunten toegekend. Na afloop geven de assessoren de student feedback, zodat hij weet waaraan hij eventueel nog aanvullend moet werken om het volledig aantal studiepunten te kunnen behalen. Dit leggen de assessoren tevens op het beoordelingsformulier vast.

Studenten kunnen zich meerdere keren per jaar inschrijven voor een assessment. De opleiding stimuleert studenten zich minimaal twee maal per jaar te laten assen.

Uit de gesprekken met de studenten tijdens de audit met betrekking tot hun ervaringen/tevredenheid met het systeem van de assessments kwam naar voren, dat zij veel waarde hechten aan deze assessments: 'Het is spannend, maar we leren hier veel van en het maakt dat wij stevig in onze schoenen komen te staan. We moeten onszelf neerzetten, de theorie en de praktijk aan elkaar koppelen en onze meningen onderbouwen', aldus de studenten. Sommige studenten zien wel op tegen een assessment en hebben de neiging het uit te stellen; iets dat de opleiding ook heeft gesignaleerd. (Zie standaard 2.)

Het afstuderen

De opleiding toetst de gerealiseerde eindkwalificaties tijdens het laatste assessment op niveau 3, waarbij de beoordelaars voortbouwen op bevindingen (van andere beoordelaars) uit eerdere assessments. In de aanloop naar dit eindassessment verzamelt de student bewijzen van verworven competenties die hij in zijn eindportfolio opslaat. Dit eindportfolio beschouwt de opleiding in zijn geheel als het eindwerkstuk.

De student voert -zoals hierboven is beschreven- aan de hand van zijn portfolio een professioneel gesprek met twee assessoren over het 'waarom handel ik zo?' (niveau 3). De opleiding nodigt sinds studiejaar 2011-2012 bij deze eindassessments ook externe (werkveld)deskundigen uit in de rol van toehoorder.

De Examencommissie

De opleiding kent een eigen Examencommissie, die verantwoordelijk is voor de borging van de kwaliteit van de toetsen en de (eind)assessments. In deze commissie heeft per september 2011 ook een extern lid met ruime ervaring in het CMV-werkveld zitting.

De opleiding kent ook een toetscommissie, die onder verantwoordelijkheid van de Examencommissie de richtlijnen en procedures bij de toetsen en de assessments bewaakt. Deze richtlijnen zijn vastgelegd in het toetsbeleid. De toetscommissie bewaakt de variatie/spreiding in de toetsen.

Tijdens de audit is met de Examencommissie gesproken over de borging van de validiteit en betrouwbaarheid van de assessments en over de nog voorkomende stijlverschillen tussen assessoren. Het is het auditteam gebleken dat de Examencommissie hierin een stevige en duidelijke rol vervult. (Zie verder hieronder.)

Validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding veel aandacht heeft besteed en nog besteedt aan het verbeteren en borgen van de kwaliteit van het toetsen en beoordelen. De opleiding zorgt o.a. op de volgende wijze voor de validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid van het toetsen en beoordelen:

- elke praktijkopdracht heeft een op de opdracht toegespitst beoordelingsformulier;
- de praktijkopdracht wordt altijd door twee personen beoordeeld: de buitenschools begeleider (de opdrachtgever) en de docent/begeleider;
- met betrekking tot de assessments hanteert de opleiding een strikte scheiding tussen begeleiden en beoordelen. De studiebegeleider van de student kan in hetzelfde studiejaar niet tevens assessor van de student zijn;
- de opleiding hanteert bij de assessments een beoordelingsformulier, dat is gekoppeld aan de drie verschillende niveaus. Daarop staan per competentie de verschillende beoordelingscriteria vermeld;
- alle assessments worden afgenomen door twee assessoren: de kerndocent van het niveau waarop de student studeert en een andere docent van de opleiding;
- om intersubjectiviteit te borgen, is het regel dat studenten nooit meer dan twee keer dezelfde eerste assessor tegenkomen tijdens een assessment en dat de koppels wisselend van samenstelling zijn;
- bij de eindassessments in juni 2012 hebben 4 werkvelddeskundigen met relevante deskundigheid in de breedte van het hele CMV-veld als extern lid van de examencommissie 30 assessments bijgewoond. Deze externen beoordeelden de uitvoering van het eindassessment en gaven de assessoren indien gewenst/nodig na afloop feedback. Het ligt in de bedoeling, dat dit structureel blijft gebeuren en dat deze externen om de zoveel maanden bij elkaar komen om de opleiding/de assessoren feedback te geven;

De studenten die het auditteam sprak waren van oordeel, dat de docenten hen over het algemeen streng beoordeelden. "Je komt er niet met alleen een dikke map", aldus een van de studenten. Toch was het voor hen nog niet altijd duidelijk waarom ze die ene keer 24 EC kregen en geen 26 EC en andere keer ineens alle voor dat onderdeel te behalen EC's tegelijk. Ook blijkt volgens studenten bij de assessments de achtergrond van de docent nog een rol te spelen in het type vragen dat hij stelt naar aanleiding van het portfolio. De studenten meldden dat het uitmaakte wie hun assessoren zijn. Sommigen zijn in hun beleving strenger dan anderen en/of stellen meer specialistischere en soms 'lastigere' vragen omdat ze veel weten van het onderwerp.

De opleiding werkt onder leiding van de Examencommissie aantoonbaar aan de objectiviteit van het assessen door steeds twee assessoren in te zetten, die na afloop van het assessment met elkaar hun bevindingen bespreken en elkaar feedback geven. Ook de interpretatie van de assessmentcriteria komt aan de orde via intervisie en casuïstiek-besprekingen in het team. De in juni 2012 bij de eindassessments aanwezige externe leden bij de examencommissie zagen nog stijlverschillen, maar waren wel van oordeel, dat de redeneringen van de assessoren kwaliteit hadden. De feedback van de externe leden neemt de opleiding/de Examencommissie mee in haar verbeterbeleid.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding hiermee zorgt dat de objectiviteit van de assessments steeds beter geborgd zal zijn.

Het geven van duidelijke feedback aan de studenten is eveneens nog een aandachtspunt. Het auditteam dat op de beoordelingsformulieren in de portfolio's de feedback van de docenten las, is van oordeel dat de opleiding hierin nog een belangrijke slag moet maken. Zeker in het licht van het feit, dat een collega-docent in een volgend assessment door moet kunnen gaan op de aandachtspunten/competenties waaraan de student nog moest werken om het volledig aantal te behalen EC's te krijgen. Zoals ook al onder standaard 2 is vermeld, is een heldere vertaling van gegeven feedback naar eenduidige richtlijnen (feedforward) van belang voor alle betrokkenen.

Oordeel van het werkveld over het gerealiseerde niveau en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk functioneren

De alumni en de werkveldvertegenwoordigers die het auditteam sprak, waren van oordeel dat het werkveld veel heeft aan de afgestudeerden van de HvA: ze zijn zeer ondernemend en het zijn mensen die nodig zijn in de wijken. Zij activeren burgers en komen met een frisse, open blik het werkveld in.

De twee vertegenwoordigers vanuit het werkveld die als extern lid aanwezig waren geweest bij een aantal eindassessments, vonden dat alle studenten terecht geslaagd waren.

Op de alumni-bijeenkomst in april 2012 meldden de 25 aanwezige afgestudeerden in een enquête dat zij zeer tevreden waren over hun eindniveau (gemiddeld 3,85 op een vijfpuntsschaal). Zij gaven aan dat hun aanpak hen onderscheidt van andere professionals. Hun ondernemende houding in het werk is belangrijk en heeft een meerwaarde.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerd niveau

Om zicht te krijgen op het gerealiseerde niveau heeft het auditteam naar verschillende producten in de eindportfolio's van studenten gekeken en naar een aantal volledige portfolio's. Uit een overzichtslijst van de laatste twee studie jaren van de voltijd en de deeltijd/duale opleiding heeft het auditteam in totaal van zeventien afgestudeerden de uitwerking van hetzij de Beleid- en Methodiekopdracht hetzij de Eigen Opdracht geselecteerd en van drie afgestudeerden een volledig eindportfolio opgevraagd.

Het beeld dat het auditteam kreeg van het gerealiseerde niveau van de studenten, waarvan het auditteam voorafgaand aan de audit een van de Beleid- en Methodiekopdracht/ de Eigen Opdracht had bestudeerd, was wisselend. Er zaten sterke werkstukken bij die een voldoende tot goed hbo-niveau weerspiegelden, maar het auditteam beoordeelde ook een drietal werkstukken als onvoldoende.

Tijdens de audit heeft het auditteam echter veel beter zicht gekregen op de wijze waarop de student moet bewijzen dat hij de eindkwalificaties op het gewenste niveau heeft gerealiseerd. Zoals hierboven is beschreven doet de student dat met verschillende bewijsstukken in zijn eindportfolio. Gebleken is dat het kan voorkomen dat een student met een bepaald werkstuk niet alle vereiste competenties heeft kunnen bewijzen. In dat geval heeft hij in een andere, soms aanvullende opdracht die ontbrekende competenties moeten aantonen. Uit de zelfreflectie en de verschillende beoordelingen van docenten is af te leiden waaraan de student in bepaalde gevallen nog heeft moeten werken c.q. heeft gewerkt alvorens te slagen. Om een goed beeld te krijgen van het gerealiseerde niveau van elke student is het daarom essentieel het volledige eindportfolio te bestuderen.

Om de opleiding en de afgestudeerden recht te doen, heeft het auditteam besloten in tweede instantie nog een tiental volledige eindportfolio's van het laatste studiejaar te beoordelen. Het auditteam was na lezing positief over de kwaliteit van de portfolio's. Het totaal van de stukken weerspiegelde duidelijk, dat al deze studenten het vereiste niveau hadden bereikt. Het auditteam zag dat deze studenten de opmerkingen van docenten, die bij een eerder assessment gemaakt zijn, verwerkt hadden in hun reflecties en zich op de nog zwakke onderdelen hadden ontwikkeld.

Wel wil het auditteam nog enkele kanttekeningen maken bij hetgeen zij aantrof. Zo behoeft de stijl van verwijzingen naar vakliteratuur echt verbetering. Elke student lijkt een eigen wijze van verwijzingen te kiezen. In de tekst worden argumenten ontwikkeld op basis van publicaties, maar er wordt zelden in de tekst concreet aangegeven welk argument uit welke publicatie overgenomen is. Het auditteam beveelt de opleiding aan daarvoor duidelijke richtlijnen op te stellen en bijvoorbeeld mee te liften met de internationale APA-verwijsstijl. Die wordt in dit vakgebied het meest gebruikt.

Daarnaast behoeft het analytisch aspect van de werkstukken nog aandacht.

Een wat strakkere beoordeling van de indeling van het portfolio conform de richtlijnen is eveneens aan te bevelen. Het is het auditteam opgevallen dat de indeling van het portfolio nu per student verschilt. Dat maakt het controleren op volledigheid niet eenvoudig.

Het schrijven van correct Nederlands bleek voor een aantal studenten lastig. Het auditteam vindt het belangrijk, dat de opleiding hier blijvend aandacht aan besteedt.

Tot slot is het het auditteam opgevallen dat sommige onderdelen van de portfolio's meer op het vlak van cultuur zaten met slechts een beperkte sociale doelstelling. Het auditteam beveelt de opleiding aan erop toe te zien dat in de portfolio's aandacht is voor activiteiten en onderzoek in en voor het CMV-werkveld met aantoonbaar aandacht voor zowel een culturele als een maatschappelijke component. Ruimte voor accentverschillen is daarbij uiteraard mogelijk.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met de assessments op een spannende wijze expliciet toetst en beoordeelt of de studenten de vereiste competenties op de drie verschillende niveaus heeft bereikt. De opleiding zorgt er voldoende voor dat de toetsen en de assessments op een valide en betrouwbare manier plaatsvinden. De Examencommissie vervult een stevige rol in de borging van de kwaliteit en het niveau hiervan.

De inzichtelijkheid van de beoordelingen behoeft nog meer aandacht, daar het voor studenten niet altijd duidelijk is waarom zij een bepaald aantal studiepunten krijgen en het commentaar/de feedback op de beoordelingsformulieren niet altijd goed navolgbaar is. Studenten zijn wel tevreden over het systeem van assessen en wat de assessments opleveren.

Het auditteam, dat op basis van losse werkstukken van studenten geen duidelijk beeld had kunnen krijgen van het gerealiseerde niveau en daarom had besloten nog een tiental complete portfolio's te bestuderen, is positief over de kwaliteit van de portfolio's. Het totaal van de stukken weerspiegelt duidelijk, dat de studenten het vereiste eindniveau van de startende CMV'er hebben bereikt met de aantekening dat het analytisch aspect ten aanzien van de werkstukken aandacht behoeft.

Het uiteindelijk positieve oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau wordt bevestigd door vertegenwoordigers vanuit het werkveld, die meldden tevreden te zijn over de afgestudeerden. De alumni zelf zijn zeer tevreden over hun eindniveau en vinden hun ondernemende houding een meerwaarde hebben.

Het auditteam komt daarom tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met haar expliciete visie op competentiegericht onderwijs – het ‘ondernemend leren’– een spannende invulling geeft aan het landelijk opleidingsprofiel. De student die deze opleiding volgt, krijgt heel duidelijk de vrijheid en de ruimte zijn eigen professionele identiteit te ontwikkelen en zijn eigen loopbaan te sturen.

De gedreven docenten zorgen voor een uitdagende leeromgeving waarin studenten optimaal ‘ondernemend’ kunnen leren en hun competenties kunnen ontwikkelen.

Het is belangrijk, dat de opleiding nu een juiste balans vindt, tussen ‘vrijheid versus gebondenheid/structuur’ in het programma. Ook het geven van een heldere (schriftelijke) feedback en feedforward aan de student na het assessment en het duidelijk maken, waarom studenten een bepaald aantal studiepunten krijgen, vraagt nog aandacht.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding een bijzondere en geheel eigen wijze hanteert om expliciet te toetsen en te beoordelen of de studenten de vereiste competenties op de drie verschillende niveaus hebben bereikt. In dit positieve oordeel weegt het auditteam ook mee dat studenten tevreden zijn over het systeem van assen en wat de assessments hen opleveren.

Over het gerealiseerde niveau is het auditteam na bestudering van gehele portfolio’s uiteindelijk positief. Het totaal van de stukken in de portfolio’s weerspiegelt duidelijk, dat de studenten het vereiste eindniveau van de startende CMV’er hebben bereikt. Dit positieve oordeel wordt bevestigd door vertegenwoordigers vanuit het werkveld en alumni.

Het auditteam acht de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam een ruim voldoende opleiding. De zaken die in de optiek van het auditteam nog aandacht behoeven, staan een oordeel ‘goed’ echter vooralsnog in de weg.

6. AANBEVELINGEN

- Het auditteam beveelt de opleiding aan haar CMV-profiel nog sterker te benoemen en te vermarkten. De opleiding zou dit in samenspraak met de studenten moeten doen, want onder hen zijn er die hun keuze opvallend goed kunnen verwoorden.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan voor de studenten die beginnen met het werken aan hun eindwerkstuk(ken) het niveau van de startbijeenkomst verder te verhogen, omdat de overgang naar het zelfstandig opzetten en uitvoeren van onderzoek nogal groot is. Specifieke aandacht dient hierbij uit te gaan naar de analytische aspecten ten aanzien van onderzoek.
- Op dit moment lijkt elke student een eigen wijze van verwijzingen te kiezen. Het auditteam beveelt de opleiding aan duidelijke richtlijnen op te stellen voor de verwijzingen naar literatuur in de werkstukken van de studenten.
- De indeling van het portfolio blijkt per student anders te zijn. Dat maakt het controleren op volledigheid niet eenvoudig. Het auditteam beveelt een wat strakkere beoordeling van de indeling van het portfolio conform de richtlijnen aan.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan erop toe te zien dat in de portfolio's aandacht is voor activiteiten en onderzoek in en voor het CMV-werkveld met aantoonbaar aandacht voor zowel een culturele als een maatschappelijke component, omdat sommige onderdelen van de portfolio's meer op het vlak van cultuur bleken te zitten met slechts een beperkte sociale doelstelling.
- In het geven van duidelijke feedback aan de studenten en een heldere vastlegging daarvan op de beoordelingsformulieren is nog een verbetering te maken. Het auditteam beveelt de opleiding aan ervoor te zorgen dat de student, de studieloopbaanbegeleider en de volgende assessor precies weten aan welke aandachtspunten/competenties de student nog moet werken om het volledig aantal te behalen EC's te krijgen. Dit is zowel van belang voor de studievoortgang van de student als voor het goed kunnen afnemen van het volgend assessment.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan al haar docenten aandacht te laten besteden aan schrijfvaardigheden, omdat schrijven de gedachten ordent. Dit is voor de studenten van belang bij het reflecteren en het verwoorden wat hun positie is als CMV'er. Het hangt nu nog van de docent af of hij de student uitdaagt dit goed te doen.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming Hogeschool van Amsterdam voltijd/ deeltijd / dual	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

AGOGISCH HANDELEN

De CMV'er **verkent, onderzoekt en analyseert** maatschappelijke ontwikkelingen en doet onderzoek naar de leefwereld van specifieke groepen. Om zich in elke situatie goed te kunnen oriënteren is gedegen theoretische kennis van mens en maatschappij noodzakelijk, een gevoeligheid voor verhoudingen en kennis en vaardigheden om praktijkgericht onderzoek en leefwereldonderzoek te verrichten.

Contact te leggen, begeleiden ondersteunen en coachen van (groepen) mensen zijn de meest directe vormen van agogisch handelen. Belangrijk is dat aangesloten wordt bij de (interculturele) leefwereld van mensen en dat tegelijkertijd het doel van de activiteit niet uit het oog wordt verloren. De CMV'er moet informeren, motiveren, stimuleren en activeren. De CMV'er heeft kennis van leertheorieën groepsdynamiek en heeft tegelijk ook inhoudelijke kennis van actuele maatschappelijke vraagstukken.

Het **ontwerpen en ontwikkelen** van projecten, activiteiten, programma's en evenementen is een kerncompetentie van CMV'ers. Behalve vakbekwaam moet de CMV'er ook kennis hebben over de inhoudelijke kant, of het nu gaat om kunst- en cultuurparticipatie, om zingevingsvraagstukken of om uitdagingen op andere terreinen.

Organiseren, netwerken en bemiddelen zijn nodig om de uitvoering goed te laten verlopen. In het organiseren gebruikt de CMV'er de relaties en netwerken om verbindingen te leggen tussen de *stakeholder*. Hij balanceert als " sociaal makelaar" tussen verschillende partijen en zoekt naar een optimale match tussen belanghebbenden.

ONDERNEMEND HANDELEN

De CMV'er is een sociaal en cultureel ondernemende professional en moet **bedrijfsmatig en organisatie-gericht** kunnen handelen. CMV'ers werken in toenemende mate zelfstandig of in kleine bedrijfjes en moeten een ondernemingsplan kunnen maken en een bedrijf kunnen runnen; in grote organisaties moeten zij een organisatieprobleem kunnen herkennen en kunnen bijdragen aan oplossingen.

De CMV'er ontwikkelt als ondernemende professional nieuwe initiatieven en onderhoudt professionele netwerken. De CMV'er is in staat **beleidsmatig en strategisch te handelen**. Hij kan vroegtijdig maatschappelijke ontwikkelingen signaleren, schakelen tussen verschillende niveaus, belangen bij elkaar brengen en verbindingen leggen. Hij kan onderhandelen, binnen een politieke context opereren en zo nodig sociale actie organiseren.

BEROEPSONTWIKKELING

De CMV'er **ontwikkelt zijn eigen professionele identiteit** is stuurt zijn eigen loopbaan door persoonlijke ambities, affiniteiten en kwaliteiten te verbinden met specifieke beroeps context. Als *reflective practitioner* kan de CMV'er zijn eigen functioneren plaatsen in een bredere setting en als normatief professional vraagt hij zich voortdurend af of zijn handelen juist is, vanuit een professioneel en een moreel standpunt. De CMV'er is in staat een **bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en vernieuwing van het beroepsmatig handelen en van het vak CMV**. Tot slot levert de CMV'er **een bijdrage aan de maatschappelijke profilering van het vak en weet hij daarvoor maatschappelijke steun te verwerven**. Hij kan het werk legitimeren tegenover opdrachtgevers en de samenleving. Voorwaarde voor dit alles is een theoretisch onderbouwde visie op de positie en betekenis van het vak CMV in de (internationale) samenleving.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

LEERPLANSHEMA CULTURELE EN MAATSCHAPPELIJKE VORMING 2011-2012

PROPEDEUSE 1STE SEMESTER

Projecten	Kernonderwijs ondersteuning	Kernonderwijs colleges	Kernonderwijs Expressie	Praktijklijn
Project 1: Werkveldverkenning & onderzoek	Beroep en Praktijk (vt)	Agogiek	Drama	Stage (vt)
Project 2: Maatschappelijke vraagstukken & programmeren	Groepsdynamica (dt)	Psychologie	Audio Visuele Vorming (vt)	Stagebegeleiding (vt)
Projectvaardigheden	SLB & POP toets	Maatschappij		Begeleiding & leerwerkcolen/TTE (dt)
		Good practices Cultuurmarketing Bedrijfskunde		

PROPEDEUSE 2E SEMESTER

Projecten	Kernonderwijs ondersteuning	Kernonderwijs Colleges	Praktijklijn	Persoonlijk aanvullend programma (PAP)
Project 3a: Pitch; onderzoek, ontwerp en org.	Beroep en Praktijk (vt)	Filosofie (vt)	stage (vt)	Cultuurmarketing 1 (voor dt) Groepsdynamica (voor vt)
Project 3b: Organisatie & uitvoering (dt)	Communicatieve beroepsvaardigheden (dt)	Pedagogiek	Stagebegeleiding (vt)	De stad inspireert Met liefde denken
Projectbegeleiding	SLB	Religie en samenleving	Eindgesprek en verslaglegging (dt)	Documentaire maken Sport en CMV
	Reflectie (dt) Assessment	Cultuurmarketing (dt)		Drama 2 Filosofie (voor vt) Hollen of stilstaan Managerevaardigheden voor projectleiders Moslims in Nederland
				Netwerken en sociale media Inleiding kunst en cultuurbeleid Zakelijke communicatie Programmeren in de Praktijk Methodisch handelen met kinderen
				Oriëntatie jongerenwerk 1 Pedagogiek Presenteren Religie en Samenleving Spaans
				Straatzaal en straatcultuur Eeuwig Jong Theaterproductie Gesprekstechniek

Opgaven niveau 2

CMP	Kernonderwijs CMP	Persoonlijk aanvullend programma (PAP)
	Colleges Cultureel Ondernemen (theorie)	Kunst in de wijk
	Projectmanagement	Waardevan culturen
	Methodiek (Spel...)	Sport werkt!
	Verbinding theorie en praktijk	Homosexualiteit en Religie
		Interculturele communicatie
		Events en Beleven
		Identiteit in beeld
		Kijken naar kunst 2
		Denken helpt
		Cultuurmarketing 2
		Collegiale consultatie

	Verbinding theorie en praktijk (Platform)	Sponsoring Management v. voor projectleiders 2 Caliscopica "de OIV-er en diverse!" Homosexualiteit en Religie Gidsen op de Wallen Financieel beheer Publiciteit Roots van de popmuziek Buurtjongerenwerk Fondsenwerving Postmoderne consumptiematschaal Jongeren participatie Popmanagement Kunstsociologie en cultuurfilosofie
WINO	Kernonderwijs WINO Supervisie Werken in teams Tijmanagement Bedrijfsmatig handelen	
<i>Opgavten niveau 3</i> Beleid en Methodiek CMO	Kernonderwijs CMO Organisatie & Advies Visie 1 Visie 2 Verantwoording 1 Verantwoording 2 Handelen 1 Handelen 2 Sociaal Beleid Cultuur Beleid	Persoonlijk aanvullend programma (PAP) <i>Het actuele maatschappelijke debat</i> <i>Mens en Ruimte</i> <i>Burgerschap</i> <i>De creatieve stad</i> CO in kunsthistorisch perspectief Fascisme en Rechtsextremisme Nieuws uit onbekende hoek CO Internationaal N3 Global Issues Ondernemingsplan The Making of A.O 2.0 Ambitie en Resultaat Beleidsgestuurde contractfinanciering Culturele reflectie Narratieve dialoog Educatie Supervisie
Eigen opdracht		

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Cultureel Maatschappelijke Vorming (voltijd-deeltijd-duaal) – Hogeschool van Amsterdam

Datum audit: 27 september 2012

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen)	Auditteam	Gespreksonderwerpen
08.00 – 08.15		Inloop & ontvangst auditteam		
08.15 – 09.00		Intern overleg auditteam	Willem v. Raaijen Jan Steyaert Gert v. Dijk Frank Quist Rianne Versluis	
09.00 – 10.00		Management Willem Baumfalk (domeinvoorzitter) Eltje Bos (opleidingsmanager) Sander Kos (teamleider niveau 1) Marjon Goossens (teamleider niveau 2) Ellen Hommel (teamleider ai niveau 3)	Auditteam	Aspecten van nieuwe accreditatiestelsel benoemen <u>Gespreksonderwerpen:</u> eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie -
10.00– 11.00		Docenten: Fatima Bourri (niveau 1) Silvia Hamersma (niveau 1) Sebastiaan Abdallah (niveau 2) Sharon Sprenger (niveau 2) Kit Wachelder (niveau 3) Jeroen Gradener (niveau 3)	Auditteam	<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen <i>(met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse. In het gesprek gaat het ook om wie de docent zelf is, hoe hij het programma uitvoert, welke contacten hij heeft met het (internationale) werkveld en vakgenoten)</i>
11.00 – 11.15		Pauze		
11.15 – 12.15		Studenten (voltijd), Sita Knottnerus (N1) Remy Gharib (N1) Noor Karssen (N2) Arend Ypma (N2) Tarek Slimani (N3) Michiel Andeweg (N3) Joke Claessen (N2) Matya Grabijn (N2, opleidingscommissie)	Willem v Raaijen Gert v Dijk Frank Quist	<u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
		Studenten (deeltijd/duaal) Janneke Kersbergen (dt 3) Mariana Zinga (du 2) Charlie Huizer (du 3)	Jan Steyaert Rianne Versluis	<u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
12.15 – 13.15		Lunch auditteam		Interne terugkoppeling + inzien materiaal
13.15 – 14.00		Spreekuur docenten/studenten	Willem v Raaijen Frank Quist	

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen)	Auditteam	Gespreksonderwerpen
13.15 – 13.45		Rondleiding opleidings specifieke voorzieningen	Jan Steyaert Gert v Dijk Rianne Versluis	
13.45 – 14.15		At random klassenbezoek	Auditteam	
14.15 – 15.00		Professionalisering; Pieter van Vliet (docentonderzoeker CDS) Sebastiaan Abdallah (promovendus, Youth Spot) Willemien Dorresteijn (docentonderzoeker CSD) Ellen Hommel (programmamanager CSD) Eltje Bos (opleidingsmanager, beoogd lector)	Auditteam	<u>Gespreksonderwerpen:</u> deskundigheidsbevordering/pop docenten – onderzoek doen – lectoraat en kenniskring
15.00- 15.45		Examencommissie/toetscommissie Pieter van Vliet (voorzitter) Jan Peerdeman (secretaris) Johan de Blauw (lid)	Auditteam	<u>Gespreksonderwerpen:</u> Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing - - resultaten - (met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse)
15.45 – 16.00		Pauze		Interne terugkoppeling
16.00 – 16.45		Werkveldvertegenwoordiging en Alumni <i>Eva Sloot (alumna)</i> <i>Karin Daman (gemeente Amsterdam, wijkaanpak)</i> <i>Josje van de Grift (alumna, NCDO, extern lid examencommissie)</i> <i>Fiona Bel (Casco Land)</i> <i>Christian Fruneaux (Monnik)</i> <i>Issam Karim (alumnus)</i> <i>Redouan el Mourabet (alumnus, jongerenwerk)</i> <i>Zeraja Terluin (alumna, cultureel en sociaal ondernemer ZZP)</i>	Auditteam	<u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - niveau <u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
16.45 – 17.00		Interne terugkoppeling: bepaling pending issues Inzien materiaal	Auditteam	Interne terugkoppeling
17.00 – 17.15		Pending issues (alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)	Auditteam	
17.15 – 18.00		Interne terugkoppeling: bepaling beoordeling	Auditteam	
18.00		Terugkoppeling	Auditteam	

Nadere informatie over de gesprekspartners van de opleiding:

Managementteam CMV	Willem Baumfalk	Domeinvoorzitter Domein Maatschappij en Recht
	Eltje Bos	Opleidingsmanager, docent Cultuurbeleid en Cultureel ondernemen, beoogd lector
	Sander Kos	Teamleider propedeuse, studieloopbaanbegeleider, opdrachtbegeleider, assessor
	Marjon Goossens	Teamleider niveau 2, docent diverse PAP-vakken, supervisor, studieloopbaanbegeleider, assessor, minor Culturele en Sociale Innovatie
	Ellen Hommel	Manager kwaliteitsbeleid CMV, programmaleider bij het kenniscentrum van het domein, studieloopbaanbegeleider, assessor, programmamanager onderzoeksprogramma Culturele en Sociale Dynamiek
Docenten CMV	Silvia Hamersma	Niveau 1: studieloopbaanbegeleider, stagebegeleider, praktijkgericht onderzoek, etnografisch rapport, opdrachtbegeleider, assessor
	Sameha Bouhalhoul	Niveau 1: Studieloopbaan begeleider, stagebegeleider, opdrachtbegeleider, coördinator voorlichtingsteam CMV, het Studium Excellentie traject en het vak Beroep & Praktijk, assessor.
	Sebastian Abdallah	Niveau 2: Docent theorie en methodiekcolleges in cultureel en maatschappelijk ondernemen, practica onderzoek, visievorming en diverse PAP-vakken, Promovendus, Youth Spot
	Sharon Sprenger	Niveau 2: Docent, zowel propedeuse als hoofdfase: Cultuurmarketing, Fondsenwerving, Sponsoring, Projectmanagement, Actie- en marktonderzoek. Studieloopbaanbegeleider, opdrachtbegeleider, assessor.
	Kit Wachelder	Niveau 3: Betrokken bij ontwikkeling 'cultureel ondernemen' en internationale projecten. Docent agogiek, Visie 1 en 2, Handelen 1, Culturele reflectie, werkgroepbegeleiding onderzoek en advies. Studieloopbaanbegeleider, opdrachtbegeleider, assessor.
	Rolf Pelleboer	Niveau 3: Studieloopbaanbegeleiding, supervisie, beroepenveldverkenning, normatieve professionalisering, culturele openheid en leren omgaan met diversiteit, opdrachtbegeleider, assessor.
Voltijdstudenten	Asabea Acquaah Ahrin	Niveau 1 starter
	Remy Gharib	Niveau 2 starter
	Michel Kloosterman	Niveau 2
	Arend Ypma	Niveau 2
	Joke Claessen	Niveau 2 (introductie)
	Matya Grabijn	Niveau 2 (opleidingscommissie)
	Tarek Slimani	Niveau 3
	Michel Andeweg	Niveau 3

Deeltijd/duaalstudenten	Sabine Bouwmeester	Duaal niveau 1 starter
	Mariëlle Broersen	Duaal niveau 2 starter
	Ann de Wreede	Deeltijd niveau 2
	Mariana Zinga	Duaal niveau 2
	Eren Aydogan	Duaal niveau 2
	Janneke Kersbergen	Deeltijd niveau 3
	Charlie Huizer	Duaal niveau 3
	Loulou Sjerps	Duaal niveau 3
	Thomas Witteveen	Deeltijd niveau 2
Professionalisering	Pieter van Vliet	Docentonderzoeker Culturele en Sociale Dynamiek, docent theorie, geschiedenis en sociaal beleid van CMV, voorzitter examencommissie en onderwijscommissie, studieloopbaanbegeleider niveau 3, assessor, voorzitter van het landelijk overleg van CMV opleidingen.
	Sebastian Abdallah	Promovendus, Youth Spot, docent theorie en methodiekcolleges in cultureel en maatschappelijk ondernemen, practica onderzoek, visievorming en diverse PAP-vakken
	Willemien Dorresteijn	Docentonderzoeker Culturele en Sociale Dynamiek, docent Praktijkgericht Actieonderzoek, Verborgten verhalen, coördinator minor Culturele en Sociale Innovatie, docent in minor International Social development, studieloopbaanbegeleider en opdrachtbegeleider
	Ellen Hommel	Programmamanager onderzoeksprogramma Culturele en Sociale Dynamiek, Manager kwaliteitsbeleid CMV, programmaleider bij het kenniscentrum van het domein, studieloopbaanbegeleider, assessor
	Eltje Bos	Opleidingsmanager, beoogd lector, docent Cultuurbeleid en Cultureel ondernemen, assessor
	Jeroen Gradener	Docent niveau 3: Handelen 2, Cultuur van Nederland. Opdrachtbegeleider, studieloopbaanbegeleider, betrokken bij excellentieprogramma, assessor, onderwijsontwikkelaar.
Examencommissie/ toetscommissie	Pieter van Vliet	Docentonderzoeker Culturele en Sociale Dynamiek, docent theorie, geschiedenis en sociaal beleid van CMV, voorzitter examencommissie en onderwijscommissie, studieloopbaanbegeleider niveau 3, assessor, voorzitter van het landelijk overleg van CMV opleidingen.
	Jan Peerdeman	Secretaris examencommissie, docent niveau 1: hoorcollege Maatschappij, studieloopbaanbegeleiding, groepsdynamica, communicatie, projectonderwijs, stagebegeleiding, opdrachtbegeleiding
	Johan de Blauw	Coördinatie van de studieloopbaanbegeleiding-deeltijd, WinO-opdracht en supervisie. Voorzitter van de toets- & assessmentcommissie en lid van de examencommissie, docent kernonderwijs WinO, docent Roots van de popmuziek en Popmanagement

Werkveldvertegenwoordiging/ alumni	Eva Sloot	Alumna (afgestudeerd in 2012), baan bij financiële dienstverlener.
	Karin Daman	Programmamanager bij Gemeente Amsterdam. Verbinder bewonersparticipatie Amsterdamse wijkaanpak.
	Josje van de Grift	Alumna (afgestudeerd in 2006), trainer/adviseur mondiaal burgerschap bij NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling). Extern betrokken bij examencommissie.
	Fiona de Bell	Beeldend kunstenaar en artistiek leider Cascoland (public art). Betrokken geweest bij onderzoek culturele interventies in krachtwijken en momenteel bij de minor culturele en sociale interventies.
	Christian Fruneaux	Oprichter Monnik, dit is een interdisciplinair onderzoekscollectief werkzaam op de raakvlakken tussen cultuur, technologie en bewustzijn. Betrokken bij excellentieprogramma.
	Issam Karim	Alumnus (afgestudeerd in 2012), master Omgangskunde, voormalig coördinator Weekendschool, ZZP'er empowerment en communicatietrainingen op ROC, gastdocent minor Outreachend werken
	Zeraja Terluin	Alumna (afgestudeerd in 2009), ZZP'er Sociaal en cultureel ondernemer, procesbegeleider Meevaart Community development, projectcoördinator diverse community art projecten, mede-initiator Berlage buurtmuseum.

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd en deeltijd/duale opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd- en deeltijd/duale varianten. De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal practica bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding
- Organigram instelling
- Beleidsstuk Domeinspecifiek referentiekader 'Ondernemend Leren'
- Competentiematrix
- Overzicht generaliseerbare niveau indicatoren
- Schematisch programmaoverzicht
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Handleiding competentieassessment 2011-2012
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
  - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Resultaten kwantitatief onderzoek evaluaties Nationale Studenten Enquête (NSE), Student Tevredenheids Monitor (STM), Medewerkers Tevredenheids Monitor (MTM)
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.
- Door het panel bepaalde representatieve selectie van 17 afstudeerwerkstukken en 13 volledige portfolio's van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering op studentnummer:

500541207	500518124
500238632	500229885
500518556	500521739
500250293	500207598
500246948	500540743
500522455	500524489
500239542	500516675
500180362	500535215
500519647	500509486
500504375	500519494
500522463	500503780
500233945	500536976
500525667	500237474
500522652	500606056
500237071	500525940

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student- zaken
voorzitter drs. W.G. van Raaijen	x	x				
werkveld- / vakdeskundige prof. dr. J. Steyaert		x	x	x	x	
werkvelddeskundige G. van Dijk	x		x	x		
studentlid F. Quist						x
secretaris G.C.Versluis	x	x				

Op 17 juli 2012 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Culturele en Maatschappelijke Vorming , nr 000607- Hogeschool van Amsterdam.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer Van Raaijen is senior adviseur en partner bij Hobéon. Sinds 2004 treedt hij veelvuldig op als lead-auditor (voorzitter) van accreditatie-audits in het hoger onderwijs, waaronder bij tal van opleidingen in het domein Social Work.
2	De heer Steyaert is als socioloog tewerkgesteld in de functie van lector bij Fontys Hogeschool Sociale Studies. Steyaert richt zich als lector op beroepsinnovatie via advies en onderzoek. Daarnaast is hij docent aan de master Social Work van de Universiteit van Antwerpen.
3	De heer Van Dijk is sinds 2004 directeur-bestuurder van de Stichting Welzijn Amersfoort (SWA), een organisatie voor welzijn en kinderopvang, en maakte eerder deel uit van auditpanels t.b.v. hbo-Social Work-opleidingen.
4	De heer Quist is in juli 2012 afgestudeerd aan de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV) van Hogeschool Utrecht.

Secretaris/Coördinator

G.C.Versluis	Gecertificeerd d.d. november 2010

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer drs. W.G. van Raaijen
p/a Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

---

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Cultureel Maatschappelijke Vorming

---

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 10 mei 2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Steyaert Jan Kortemarkstraat 25
B-2600 Antwerpen

is als deskundige / ~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

~~Antwerpen~~ CMV Hogeschool Amsterdam

aangevraagd door de instelling:

HvA

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Eindhoven

Datum:

22-5-2012

Handtekening:

RV

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer drs. G. van Dijk
Drentsestraat 14
3812 EH Amersfoort

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Culturele en Maatschappelijke Vorming

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Amersfoort*

Datum: *20/5/2012*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Frank Quist, Eijzenhowerlaan 388, 3527HP Utrecht

is als deskundige / secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Cultureel Maatschappelijke Vorming

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Utrecht

Datum: 09-06-12

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw G.C. Versluis
p/a Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

---

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Cultureel Maatschappelijke Vorming

---

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 10 mei 2012

Handtekening

BIJLAGE VII Basisgegevens opleiding

Het auditteam baseerde zich voor dit rapport op onderstaande opleidingsgegevens. Deze cijfers waren opgesteld voor de door de NVAO uitgebracht richtlijnen van 11 september 2012.

instroom						
Cohort	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	153	128	167	168		
▪ deeltijd/duaal	39	30	46	26		
doorstroom propedeuserendement (in %) na 2 jaar						
Cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010
▪ voltijd	74,3%	67,8%	64,1%	64,1%	61,7%	
▪ deeltijd/duaal	77,1%	61,1%	59%	66,7%	63%	
uitstroom na 5 jaar						
Cohort	2002	2003	2004	2005	2006	2007
▪ voltijd			60,5%	65,1%	62,2%	
▪ deeltijd/duaal			70%	50%	35,5%	

gerealiseerde docent-student ratio ¹				
▪ voltijd	1:29			
▪ deeltijd/duaal	1:29			
contacturen ²	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ gemiddeld aantal per week – voltijd	14	12	8	10
▪ gemiddeld aantal per week – deeltijd/duaal	14	12	8	10

docentkwaliteit bachelor ³	hbo	PhD	master
	50%	2,5%	47,5%

¹ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven voltijd studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

² Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

³ Het aandeel docenten met een master of PhD.